

EU:s långsiktiga konkurrenskraft

2022/23:FPM75

Statsrådsberedningen

2023-04-19

Dokumentbeteckning

COM(2023) 168

MEDDELANDE FRÅN KOMMISSIONEN TILL
EUROPAPARLAMENTET, RÅDET, EUROPEISKA EKONOMISKA OCH
SOCIALA KOMMITTEN OCH REGIONKOMMITTEN EU:s
konkurrenskraft på lång sikt – efter 2030

Sammanfattning

Kommissionen presenterade den 16 mars 2023 ett meddelande om EU:s långsiktiga konkurrenskraft. Meddelandet presenterades som en del av ett konkurrenskraftspaket som även inkluderade ett meddelande om den inre marknaden 30 år. Syftet med paketet är att staka ut vägen för ett konkurrenskraftigt EU på lång sikt. Meddelandet om konkurrenskraft är ett svar på en uppmaning från Europeiska rådet den 15 december 2022, att kommissionen ska förbereda en strategi för att stärka EU:s konkurrenskraft och produktivitet på lång sikt.

Meddelandet tar sikte bortom 2030 för att främja långsiktig konkurrenskraft i EU. Kommissionen pekar ut utmaningar som EU:s konkurrenskraft står inför och hur EU framöver ska arbeta för att stärka denna. Meddelandet är upplagt efter nio drivkrafter som kommissionen betonar som viktiga för konkurrenskraften. De nio drivkrafterna är följande: 1) en välfungerande inre marknad; 2) tillgång till privat finansiering och kapital; 3) offentliga investeringar och infrastruktur; 4) forskning och innovation; 5) energi, 6) cirkulär ekonomi; 7) digitalisering; 8) utbildning och kompetensutveckling; 9) handel och öppen strategisk autonomi. Utöver dessa nio drivkrafter beskriver också meddelandet insatser för hur EU:s regelverk behöver förenklas och förändras för att stärka europeisk tillväxt, konkurrenskraft och produktivitet. I meddelandet presenteras även 17 nyckeltal som ska möjliggöra övervakning av framsteg i arbetet med drivkrafterna och säkerställa att nödvändiga politiska lösningar sätts in i tid för att uppnå

1 Förslaget

1.1 Ärendets bakgrund

Meddelandet om konkurrenskraft är ett svar på en uppmaning från Europeiska rådet den 15 december 2022, att kommissionen ska förbereda en strategi för att stärka EU:s konkurrenskraft och produktivitet på lång sikt. Uppmaningen skrevs in i Europeiska rådets slutsatser på svenskt initiativ och är tillsammans med meddelandet om den inre marknaden 30 år ett centralt initiativ för den svenska ordförandeskapsprioriteringen om konkurrenskraft.

1.2 Förslagets innehåll

Meddelandets huvudsakliga syfte är att vara ett framtidsinriktat, väldefinierat och samordnat EU-ramverk för att stärka EU:s långsiktiga konkurrenskraft. Meddelandet tar sikte bortom 2030, vilket är det år då merparten av EU:s politiska mål är uppsatta. Meddelandet presenterades tillsammans med meddelandet inre marknaden 30 år och tillsammans utgör dessa ett konkurrenskraftspaket.

I meddelandet beskrivs utmaningar för EU:s konkurrenskraft och hur EU ska agera framåt för att stärka denna. Kommissionen betonar att EU är en av de tre största ekonomiska regionerna i världen men har sedan mitten av 90-talet en svagare produktivitetstillväxt än andra betydande ekonomier. EU ligger även efter andra delar av världen i innovation, produktion och anpassning samt går miste om den senaste teknologiska utvecklingen som möjliggör framtida tillväxt.

För att främja långsiktig konkurrenskraft presenterar kommissionen nio ömsesidigt förstärkande drivkrafter, utifrån vilka meddelandet är strukturerat. De nio drivkrafterna åtföljs av kommissionens arbete med att ta fram ett regelverk som är mer anpassat för konkurrenskraft och tillväxt. För att övervaka framstegen i arbetet med drivkrafterna och säkerställa att nödvändiga politiska lösningar sätts in i tid har 17 nyckeltal (så kallade KPIer) samt målsättningar och övervakningsramverk presenterats för varje drivkraft.

1. En fungerande inre marknad

En fungerande inre marknad är den första drivkraften att presenteras i meddelandet. Den inre marknaden är enligt kommissionen kärnan i EU:s konkurrenskraft och kommer fortsätta vara det även i framtiden. Meddelandet lyfter behovet av en ökad integration på den inre marknaden, framför allt på tjänsteområdet, genom att man koncentrerar sig på vissa sektorer och att hinder undanröjs, något som även tas upp i meddelandet om den inre marknaden 30-år.

2. Tillgång till privat finansiering och investeringar

Privata investeringar utgör mer än 85% av de totala investeringarna i EU och en konkurrenskraftig ekonomi behöver effektiv tillgång till finansiering. Meddelandet betonar tre åtgärder för att främja tillgången till privat finansiering och investering. Den första är fördjupning av kapitalmarknadsunionen vilket är viktigt för tillgången till privat kapital och för effektiv allokering av kapital i EU. Vidare lyfts färdigställande av bankunionen som viktigt för EU:s konkurrenskraft då en stark bankunion är centralt för finansiell stabilitet. Den tredje åtgärden kommissionen presenterar är att utveckla EU:s skatteregler och finansiella tjänster för att ta bort hinder för gränsöverskridande investeringar och främja möjligheter för innovation och teknologisk utveckling.

3. Offentliga investeringar och infrastruktur

Offentliga investeringar är centralt för att främja konkurrenskraft genom investeringar i områden som forskning och utveckling, utbildning och sjukvård. Kommissionen lyfter i meddelandet att EU:s ramverk för ekonomisk styrning måste ses över för att EU:s finanspolitiska regelverk fullt ut ska ta hänsyn till den nya ekonomiska och geopolitiska verkligheten. Kommissionens reforminriktning syftar till att föra samman medlemsstaternas finanspolitiska-, reform- och investeringsåtaganden till ett gemensamt EU-ramverk. Vidare lyfter kommissionen att en ökad kapacitet och modernisering av energi-, transport- och anslutningsinfrastruktur i EU är nödvändigt för att främja tillväxt av industrin och att nyttja möjligheterna den inre marknaden medför.

4. Forskning och innovation

EU är i framkanten gällande forskning och innovation men underinvesterar, och investerar mindre i jämförelse med sina konkurrenter. För att främja investeringar i forskning och innovation och minska sårbarheten för minskad konkurrenskraft uppmanar kommissionen medlemsstaterna att skapa

skatteincitament och offentlig-privat samverkan. Kommissionen betonar att satsningar på innovation inom ren teknik som är central i den gröna omställningen, bioteknik och digitalisering är särskilt viktigt för tillväxten då sektorerna har hög arbetsproduktivitet och är betydelsefulla för att skapa konkurrenskraftiga industrier.

5. Energi

I meddelandet lyfter kommissionen fram att en säker energitillförsel till överkomliga priser och en välintegrerad marknad för energi som kan motstå störningar är nödvändigt för att EU ska upprätthålla sin konkurrenskraft. En snabb utbyggnad av förnybar energi och ökad energieffektivitet är viktigt för att stärka ekonomin, sänka energipriserna och säkra EU:s oberoende av energiimport/rysk energi. För att främja utbyggnaden av förnybar energi krävs omfattande investeringar i elproduktion, elnät och industriell kapacitet inom sektorn. Kommissionen menar att förslaget om en revidering av EU:s elmarknadsdesign kommer att leda till ökade incitament för privata investeringar i förnybar elproduktion. Digitalisering och energilagring kommer också bli viktigt för att säkerställa flexibilitet och försörjningstrygghet inom energisektorn.

6. Cirkulär ekonomi

En cirkulär ekonomi är viktig för att frikoppla EU:s ekonomiska tillväxt från primär resursanvändning. En cirkulär ekonomi möjliggör för att minska både resursberoendet och avfall samtidigt som det kan stärka försörjningen av produkter, sysselsättning och tillväxt. Det ökar potentialen för skapandet av nya utbud av tjänster, cirkulära affärsmodeller och digitala lösningar. En välfungerande marknad för sekundärt material kommer enligt kommissionen vara viktigt i tider då resurserna är knappa och exempelvis ska EU:s förordningar om kritiska råmaterial, ekodesign för hållbara produkter samt digitala produktpass främja cirkulariteten av viktiga material.

7. Digitalisering

Digitalisering förstärker effektivitet och innovation och kommissionen betonar att utvecklingen och integrationen av digitala tekniker är avgörande för konkurrenskraften och produktiviteten i EU. I meddelandet lyfter kommissionen att mer stöd ska ges för att bli ledande inom centrala områden för digital infrastruktur och teknik som artificiell intelligens, kvantdatorteknik, halvledare, web 4.0, digitala tvillingar och cybersäkerhet.

Kommissionen betonar i meddelandet att en av EU:s styrkor är dess inkluderande och kvalitativa utbildningssystem. Trots detta råder det en brist på utbildad arbetskraft, något som är centralt för att lyckas med den gröna och digitala omställningen och för företags expanderings i tillväxtsektorer. För att i framtiden kunna tillgodose behovet av utbildad arbetskraft lyfter kommissionen kompetensutveckling och omskolning av arbetskraft, ökad integrering av kvinnor och unga på arbetsmarknaden och satsningar på yrkesutbildning som viktigt. Vidare lyfter kommissionen arbetskraftsinvandring som en potentiell åtgärd för att lindra den mest akuta bristen på arbetskraft och kompetens.

9. *Handel och öppen strategisk autonomi*

I en tid med förändrad geopolitik behöver EU fortsätta stärka sina försörjningskedjor och minska handelsberoendet av kritiska råmaterial och viktiga tekniker. Kommissionen betonar i meddelandet vikten av EU:s fortsatta samarbete med handelspartner genom att fortsatt främja EU:s nätverk med frihandelsavtal. Kommissionen betonar även sin avsikt att fortsätta värna det regelbaserade multilaterala handelssystemet med WTO i dess kärna som det mest effektiva sättet att säkerställa lika villkor för ekonomiska aktörer över hela världen. EU ska även fortsätta bygga partnerskap inom handel och andra viktiga områden och kommissionen lyfter bland annat kritiska råmaterial som ett område där EU ämnar bygga partnerskap för att föra samman länder som konsumerar mycket råmaterial med resursrika länder.

Regelverk som stärker EU:s ekonomiska tillväxt

Utöver ovanstående nio drivkrafter konstateras också i meddelandet att kvaliteten på den offentliga administrationen och de lagar och regler som beslutas av offentliga organ är avgörande för unionens konkurrenskraft. Kommissionen föreslår bl.a. att de kumulativa effekter som uppstår som resultat av ett stort antal regleringar ska analyseras och kontrolleras på ett bättre sätt. Kommissionen föreslår också att en ny slags konkurrenskraftskontroller ska införas för att kontrollera hur föreslagen lagstiftning påverkar regelkostnader, internationell konkurrenskraft och innovationskapacitet. Vidare konstateras i meddelandet att kommissionens 'en in, en ut -princip' ska fortsätta bidra till bra samlade regelverk. Kommissionen avser också tillämpa en målsättning om att kostnaderna i form av rapporteringskrav som följer av regler ska reduceras med 25%, och

att så kallade 'regulatoriska sandlådor' ska tillämpas i större utsträckning för att möjliggöra experimentering och innovation.

2022/23:FPM75

1.3 Gällande svenska regler och förslagets effekt på dessa

Meddelandet har ingen direkt påverkan på svenska regler men talar om och hänvisar till många förslag, akter och förhandlingar på ett stort antal områden.

1.4 Budgetära konsekvenser / Konsekvensanalys

Kommissionens meddelande har ingen omedelbar budgetär konsekvens för Sverige då det inte innehåller konkreta förslag till åtgärder. Meddelandet aviserar dock tänkbare åtgärder, bl.a. skatteincitament, riskminskning för innovation och ökade offentliga investeringar som kan få samhällsekonomiska effekter samt påverka medlemsstaternas nationella budgetar och EU:s årsbudget och därmed få budgetära konsekvenser för medlemsstaterna.

2 Ståndpunkter

2.1 Preliminär svensk ståndpunkt

Konkurrenskraft är en prioritet för det svenska ordförandeskapet och regeringen har varit pådrivande för att detta initiativ ska tas fram. Det var bl.a. genom svensk försorg som Europeiska rådet den 15 december 2022 inbjöd kommissionen att förbereda en strategi om långsiktig konkurrenskraft och produktivitet. Uppmaningen upprepades vid Europeiska rådets extra möte den 9 februari 2023. Det är mot denna bakgrund välkommet att kommissionen har förberett detta initiativ som riktar ljuset mot de frågor som regeringen vill belysa med prioriteten om konkurrenskraft. Grundläggande handlar det om att EU har halkat efter ekonomiskt under lång tid och att det krävs en strategi och ett medvetet arbete för att sätta unionen på rätt kurs igen. Det är vidare välkommet att kommissionen föreslår en arbetsmetod för att sätta mål och att övervaka och följa upp utvecklingen inom ämnesområden som bedöms vara centrala för konkurrenskraft och produktivitet. När det gäller energiområdet anser regeringen att all fossilfri elproduktion behövs. Regeringen delar synen på vikten av det multilaterala regelbaserade handelssystemet.

Tillsammans med meddelandet om den inre marknaden 30-år utgör initiativet en grund för fortsatta diskussioner om detta tema under våren och framgent. Regeringen anser att meddelandet utgör en bra grund för det fortsatta arbetet med att stärka EU:s långsiktiga konkurrenskraft.

2.2 Medlemsstaternas ståndpunkter

2022/23:FPM75

Medlemsstaternas detaljerade synpunkter om meddelandet är inte kända. I de hittillsvarande behandlingarna av initiativet, inkl. Europeiska rådet den 23 mars, framkommer ett generellt stöd för det huvudsakliga innehållet i meddelandet.

2.3 Institutionernas ståndpunkter

Europeiska rådet har i slutsatser från den 23 mars, på ett positivt sätt förhållit sig till meddelandet och huvudsakligt innehåll i det.

2.4 Remissinstansernas ståndpunkter

Meddelandet har inte sänts på remiss.

3 Förslagets förutsättningar

3.1 Rättslig grund och beslutsförfarande

Ej tillämpligt. Meddelandet innehåller inte några lagstiftningsförslag utan är endast en första färdplan.

3.2 Subsidiaritets- och proportionalitetsprincipen

Ej tillämpligt. Meddelandet innehåller inte några lagstiftningsförslag utan är endast en första färdplan.

4 Övrigt

4.1 Fortsatt behandling av ärendet

På basis av meddelandet gav Europeiska rådet vägledning vid mötet den 23–24 mars. Ledarna förväntas återkomma till frågorna vid mötet den 29–30 juni. Regeringen avser att följa upp relevanta delar av meddelandet i rådet inom ramen av ordförandeskapsarbetet.

4.2 Fackuttryck/termer